

HZİ Vakfı Olayının Düşündürdükleri

Ecz. Necla BAL

Nokta Dergisi ve Cumhuriyet Gazetesi'nin uzun zaman-
dır konu ettiği ve yalnız mes-
lek çevrelerinin değil, tüm ka-
muoyunun büyük oranda ilgi-
sini çeken insan üzerinde yapı-
lan ilaç denemeleri konusu
yetkililerce araştırılmaya baş-
lanılmıştır. Sonuç ne olursa
olsun konunun ortaya çıkışı-
yla farkedilen bir gerçek üle-
rinde durulması gereklidir.
HZİ Vakfı olayı ile ortaya çı-
kan bu çalışmaların başka ku-
rum ve kuruluşlarca da yapı-
lıp yapılmadığı çok kesin ol-
mamakla birlikte, bu konuda
bazı çevrelerin kuşkuları oldu-
ğu gerçektir. Bu kuşkular in-
sanlar üzerinde yapılacak ilaç
denemelerinin hangi sınırlar
içinde kalması gerektiğini be-
lirleyecek yasal önlemler gelişt-
tirilmesi gerektiğini ortaya çıkar-
mıştır.

Ülkemizde bu tür çalışmaları
sınırlayan 1262 sayılı yasa-
nın ilgili hükümleri ile Tıbbi
Deontoloji Nizamnamesi ne
yazık ki, insan sağlığını koru-
maya yönelik yeterli hükümler
getirmemiştir. Birincisi ya-
saya aykırı davrananlara çok
küçük bir para cezasını ön-
görmekte; ikincisi ise konuyu
Haysiyet Divanı'na gönder-
mektedir. Bu güne değin ya-

pılan çalışmalarda kişilerin
davranışlarını belki de cezala-
rın hafifliği belirlemiştir. Çün-
kü ilgili yayınları izlediğimiz-
de şu olgularla karşılaşırız:

1— Araştırmaya yapanlar
Türkiye'de bazı yasaların var-
lığından bilgi sahibidirler. Öy-
le ki, denemelerin ülkemizde
yapılmasına gerekçe olarak
yasaların sıkı olmaması göste-
rilmiştir.

2— Yasaların varlığından
bilgi sahibi olan bu kişiler hiç-
bir makamdan izin alma gere-
ğini duymamışlardır.

3— Yapılan çalışmalar 1974
yıllarında yayınlandığı ve ül-
kemizde yapılan bilimsel top-
lantılarda açıklandığı halde
deontoloji tüzüğü işletilmemiş-
tir.

Bu üç olgu üzerinde durmak
ve konuyu bu açıdan değerlen-
dirmek gereği vardır. Bunlar-
dan birincisi uluslararası bi-
limsel bir dergide yayınlanan
çalışmaların ülkemizde yapı-
ma gerekçesi, yasaların daha
az kısıtlayıcı olması biçiminde
gösterilmiş ve hiçbir yerden
izin alma gereği de duyulma-
mıştır. En azından 1974 lerden
beri tıp çevrelerinde bilinen bu
çalışmalar hakkında yetkili
meslek örgütü tarafından hiç-
bir şey yapılmaması da garip-
tir.

Çalışmaların niteliği ise daha ilginçtir. Her ne kadar çalışmaya adı karışan bilim adamlarından bazıları, bu çalışmalara katılmadıklarını açıklamışlarsa da; bir kısmı bunun üniversitelerin görev alanı içinde olduğunu savunma gereğini duymuşlardır. Konunun bu noktada düğümlendiğini söylemek mümkündür. Bugün ilaçla ilgili herkes bilir ki, ilaç olmaya aday kimyasal maddelerin tümü yapılan bir dizi laboratuvar ve hayvan deneylerinin sonuçlarına bağlı olarak, sonuçta insanlar üzerinde mutlaka denenmek zorundadır. İnsanda denenme aşaması ise daima küçük de olsa bir riski içinde taşımaktadır. Bu yönüyle insanca uygulamıza aykırı gelen bir durum söz konusu olamaz. Bilim geliyecekse bu kaçınılmazdır. Kullandığımız her ilaç insanlar üzerinde mutlaka denenmiştir ve bundan sonra da bu denemeler sürdürülecektir.

Ancak ilgili olayın patlak vermesine neden olan yayında durum bazı noktalarıyla farklıdır. Çalışmalara dikkatle bakıldığında merkezi sinir sistemini doğrudan etkileyen maddelerle çalışılmıştır. Bu çalışmaların Amerika Birleşik Devletleri'nde yasaklanmalarının nedeni budur. İlgili yayınında Türkiye'de yapılan çalışmaların yayımlandığı bölümün he-

men ardından gelen yazı bize daha belirgin ipuçları vermektedir. «Psikotropik İlaçların Geliştirilmesi» başlığını taşıyan yazının ilk paragrafında şöyle denilmektedir; «Diüretik ve antikolinerjik türünden bir ilacın klinik araştırmasını yapmak pek güç olmayabilir ancak, bu psikoaktif bir ilaçsa nörofarmakologlar için durum imkansızlaşır... Çünkü insanın merkezi sinir sistemi hayvanlara göre çok daha fazla komplikedir...» Böylece başka ülkelerde bulunmuş birtakım kimyasal maddelerin niçin ülkemiz insanında denendiğini daha iyi anlıyoruz ve niçin bazı ülkelerde bu tür denemelerin yasaklandığını da...

Bilim, yaşamını o yolda harcayan bilim adamının kafasının ve emeğinin üzerinde gelişen ve insanca saygıyı hak eden bir çalışma alanıdır. Bu çalışma alanında küçük de olsa bazı risklere katlanmak sıradan insanların payına da düşebilir. Bu olayda insana garip gelen nokta bu değildir. Ülkemizin yetiştirdiği bilim adamlarından bazılarının, başka ülkelerin vatandaşları için sakıncalı gördükleri denemeleri yine o ülkeler adına, kendi vatandaşlarına uygulama yoluna gitmeleridir. Bu olayda milletçe onurumuzu kıran bir yan vardır. Kısacası bu olayda insanı üzen bir yan vardır.

T.E.B. Merkez Heyetinin 21. Dönem 2. Bölgelerarası Toplantısı Marmaris'te yapıldı

TEB'in 2. bölgelerarası toplantısı Aydın-Muğla Eczacı Odasının düzenlemesiyle 26-27-28 Nisan 1985'te Marmaris'te yapıldı. Son olarak Ekim 1984'te Çeşme'de yapılan toplantıdan sonraki gelişmelerin değerlendirildiği bu toplantıda alınan kararlar ve yapılacak çalışmaları şöylece özetleyebiliriz.

— Majistral reçeteler hazırlanmış ve 300 tanesi 11.000 TL den TEB tarafından satışa sunulmuştur. Yüzlerce reçetenin yer aldığı bu kitap meslektaşlarımız için çok faydalı bilgilere yer verilmiştir. Türk Tabipler Birliği tarafından Tabib Odalarına ve Tabiplere de bu kitap hakkında bilgi verilecek ilerde reçetelerin bu kitapta yer alan tariflerden oluşmasına çalışacaktır. Dileyen meslektaşlarımız odamız kanalıyla bu kitabı temin edebilir.

— T.E.B. tarafından bilgisayar alınmış ve bundan sonraki çalışmaların bilgisayar denetiminde ve daha sağlıklı bir biçimde yapılması sağlanmıştır.

— S.S.Y.B. Eczacılık Genel Müdürlüğünün İl Sağlık Müdürlüklerine gönderdiği son

genelge ile Bölge Eczacı Odalarının eczaneler açılırken uyguladığı denetimler kaldırılmıştır. Muvazaa'nın artması ve şimdiye kadar odaların dosyalarında yer alan bilgilerin bundan böyle aksamasına yol açabilecek ve çok vahim sonuçlar doğurabilecek böyle bir uygulama esefle karşılanmış ve çekilen telgraflarla olay kınanmıştır.

— Veteriner ilaçların eczanelerde satışına ilişkin bir komisyon oluşturulmuş ve çalışmalara devam etmektedir.

— Devlet ihale kanununa bağlı kurumlar ile eczaneler arasındaki anlaşmaların Maliye Bakanlığı ile TEB arasında yapılacak belirli bir anlaşma çerçevesinde yapılabilmesi sağlanmıştır. Bu husustaki çalışmalar devam etmektedir.

— 6197 sayılı kanunda yapılacak değişiklikler gözden geçirilmiş, yapılması istenen değişiklikler komisyona bildirilmiştir. İki eczacının eşit şartlarda kârda ve kuruluşta eşit paylarla katıldığı eczane ortaklığı odalar tarafından benimsenmiş ve bununla ilgili bir taslak hazırlanması komisyona iletilmiştir.